

Arolygiaeth Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru
Her Majesty's Inspectorate for Education and Training in Wales

Adroddiad ar

Ysgol Gynradd Cemaes

**Cemaes
Ynys Môn
LL67 0LB**

Dyddiad yr arolygiad: Mai 2022

gan

**Estyn, Arolygiaeth Ei Mawrhydi dros Addysg
a Hyfforddiant yng Nghymru**

Ynglŷn ag Ysgol Gynradd Cemaes

Enw'r darparwr	Ysgol Cemaes
Awdurdod lleol	Ynys Môn
Iaith y darparwr	Cyfrwng Cymraeg
Math o ysgol	Cynradd
Cymeriad crefyddol	
Nifer y disgyblion ar y gofrestr	73
Nifer y disgyblion o oedran ysgol statudol	59
Nifer mewn dosbarthiadau meithrin (os yw'n berthnasol)	6
Canran y disgyblion o oedran ysgol statudol sy'n gymwys ar gyfer prydau ysgol am ddim, dros gyfartaledd o dair blynedd <i>(Canran cenedlaethol y disgyblion sy'n gymwys am brydau ysgol yn y sector cynradd dros y tair blynedd diwethaf yw 21.3%)</i>	21.8%
Canran y disgyblion oedran ysgol statudol sydd ag anghenion addysgol arbennig (a) <i>(Canran cenedlaethol y disgyblion sydd ag anghenion addysgol arbennig yn y sector cynradd yw 20.6%)</i>	32.2%
Canran y disgyblion o oedran ysgol statudol sy'n siarad Cymraeg yn y cartref	33.9%
Canran y disgyblion o oedran ysgol statudol sydd â Saesneg fel iaith ychwanegol	*
Dyddiad y penodwyd y pennaeth	Medi 2017
Dyddiad yr arolygiad Estyn blaenorol (os yw'n berthnasol)	16/10/2012
Dyddiad dechrau'r arolygiad hwn	03/05/2022
Gwybodaeth ychwanegol	

Daw'r data hwn o ddata mwyaf diweddar y Cyfrifiad Ysgol Flynyddol ar Lefel Disgybl. Efallai y byddant ychydig yn wahanol i'r hyn a arsylwyd yn ystod yr arolygiad.

Mae gwybodaeth ychwanegol ar gael o wefan Llywodraeth Cymru, Fy Ysgol Leol:

[Fy Ysgol Leol \(gov.wales\)](http://gov.wales)

(a) Mae'r term 'anghenion addysgol arbennig' yn cael ei ddefnyddio i ddisgrifio disgyblion sydd ar gofrestr AAA yr ysgol.

Trosolwg

Mae Ysgol Cemaes yn ysgol hapus, ofalgar a chartrefol ble mae'r disgyblion yn dangos ymagweddau cadarnhaol at eu dysgu. Mae bron pob disgybl yn dangos balchder wrth siarad am eu hysgol a'u cymuned. Nodwedd gref o fywyd yr ysgol yw'r ffordd mae disgyblion yn ymddwyn mor gadarnhaol ac aeddfed at eraill. Maent yn gwrtais a meddylgar ac yn dangos parch a gofal tuag at ymwelwyr a'u cyfoedion. Mae gan yr holl staff berthynas waith effeithiol â'r disgyblion sy'n hyrwyddo agweddau da at ddysgu a lles, yn ogystal â meithrin awyrgylch cefnogol a chynhwysol.

Mae'r Gymraeg yn newydd i'r rhan fwyaf o ddisgyblion wrth iddynt ddechrau yn yr ysgol. Yn gyffredinol, mae'r plant ieuengaf yn gwneud cynnydd araf yn eu medrau llafar yn ystod eu blynyddoedd cyntaf yn yr ysgol. Er hyn, mae llawer o ddisgyblion yn datblygu eu medrau llafar ac ysgrifennu yn addas wrth symud drwy'r ysgol. Mae eu medrau darllen, rhifedd a thechnoleg gwybodaeth a chyfathrebu ynghyd â'u medrau corfforol yn datblygu'n gadarn o'u manau cychwyn. Er hyn, nid yw athrawon bob tro'n sicrhau bod pob disgybl yn cael eu herio'n llawn nac yn adeiladu ar eu medrau yn ddigon effeithiol ar draws yr ysgol.

Mae arweinyddiaeth y pennaeth yn cyfrannu'n werthfawr at sefydlu ethos tîm cryf ac ymdeimlad o berthyn ymysg y staff. Maent wedi cydweithio'n llwyddiannus â'i gilydd i greu gweledigaeth bwrpasol ac yn ymgymryd â datblygiad personol buddiol er mwyn cefnogi disgyblion. Mae aelodau'r corff llywodraethol yn gefnogol i'r pennaeth a'i staff. Fodd bynnag, nid yw trefniadau hunanwerthuso a chynllunio ar gyfer gwella'r ysgol yn ddigon effeithiol er mwyn mynd i'r afael â meysydd pwysig. O ganlyniad, nid oes gan arweinwyr ddealltwriaeth ddigon cadarn o sefyllfa gyfredol yr ysgol o'r hyn sydd yn dda a beth sydd angen ei wella.

Argymhellion

- A1 Gwella medrau llafar ac ysgrifennu disgyblion
- A2 Sicrhau bod yr addysgu'n ddarparu her briodol i ddiwallu anghenion pob disgybl
- A3 Cynllunio'n fwriadus i ddarparu cyfleoedd buddiol a chydlynys i ddisgyblion gymhwyso'u medrau ar draws y cwricwlwm
- A4 Gwella prosesau hunanwerthuso a chynllunio ar gyfer gwella

Beth sy'n digwydd nesaf

Bydd yr ysgol yn llunio cynllun gweithredu sy'n dangos sut y bydd yn mynd i'r afael â'r argymhellion. Bydd Estyn yn adolygu cynnydd yr ysgol.

Prif ganfyddiadau

Dysgu

Wrth ddechrau yn yr ysgol, mae medrau sylfaenol llawer o'r disgyblion yn cyfateb i'r hyn a ddisgwylir ar gyfer eu hoed, heblaw yn y Gymraeg ble mae'r iaith yn newydd i'r rhan fwyaf ohonynt. Yn ystod eu cyfnod yn yr ysgol, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn gwneud cynnydd digonol yn eu dysgu ac yn cyflawni'n briodol.

Mae bron bob disgybl yn gwrando'n dda ar oedolion ac ar ei gilydd. Yn gyffredinol, mae medrau llafar Cymraeg disgyblion ieuengaf yr ysgol yn araf i ddatblygu wrth iddynt gaffael iaith newydd. Er hyn, mae'r mwyafrif yn dangos dealltwriaeth o'r iaith wrth geisio trafod eu dysgu a'u chwarae, er enghraifft wrth ddefnyddio geirfa syml fel 'gwag', 'hanner llawn' a 'bron yn llawn' wrth drafod faint o hylif sydd mewn jwg. Ym Mlwyddyn 2, mae llawer o ddisgyblion yn ehangu eu geirfa yn briodol ac yn siarad gyda mwy o ruglder a hyder. Wrth symud drwy'r ysgol, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion hŷn yn datblygu eu medrau llafar yn briodol yn y Gymraeg a'r Saesneg. Maent yn dechrau cyfrannu'n bwrpasol mewn trafodaethau dosbarth wrth fynegi eu barn wrth geisio gwerthu Ynys Môn fel atyniad i dwristiaid.

Mae medrau darllen y rhan fwyaf o ddisgyblion yn datblygu'n dda. Mae'r disgyblion ieuengaf yn dangos diddordeb mewn llyfrau a storïau, gan ymateb yn briodol i'r cynnwys. Erbyn Blwyddyn 2, maent yn adeiladu ar eu dealltwriaeth o strategaethau darllen yn llwyddiannus, gan ddarllen brawddegau gyda pheth cywirdeb, er enghraifft wrth iddynt ddarllen gwybodaeth i ddarganfod ffeithiau am enwogion Cymru. Mae llawer o'r disgyblion hŷn yn darllen yn fwriadus mewn cyd-destunau amrywiol. Maent yn adnabod prif nodweddion testunau yn llwyddiannus gan ddefnyddio'u medrau i gywain gwybodaeth oddi wrth amryw ffynonellau, er enghraifft wrth ymchwilio i gwestiynau am chwedl Llyn y Fan.

Mae medrau ysgrifennu cynnar y rhan fwyaf o'r disgyblion ieuengaf yn datblygu'n gadarn wrth iddynt ymarfer eu medrau modur mân trwy wehyddu a gwneud llyisiau allan o does. Ym Mlwyddyn 2, mae llawer yn dechrau ysgrifennu mewn brawddegau syml gan ddangos dealltwriaeth gadarn o reolau atalnodi. Maent yn dechrau ysgrifennu mewn cyfres o gyd-destunau gwahanol, er enghraifft wrth ysgrifennu disgrifiad o ble yn y byd yr hoffent ymweld a pham. Mae llawer o ddisgyblion hŷn yr ysgol yn adeiladu ar eu medrau ysgrifennu yn briodol. Yn gyffredinol, maent yn dangos dealltwriaeth gadarn o batrymau sillafu, a sut i baragraffu ac atalnodi. Maent yn deall nodweddion gwahanol ffurfiau ysgrifennu yn briodol ac yn addasu arddull a strwythur i wahanol destunau yn addas, er enghraifft wrth ysgrifennu araith Bendigeidfran o'r Mabinogi. Er hyn, yn gyffredinol ar draws yr ysgol, nid yw'r medrau ysgrifennu yn datblygu'n ddigon cryf gan ystyried oed a gallu'r disgyblion, yn enwedig wrth ysgrifennu darnau estynedig.

Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion ieuengaf yn gwneud cynnydd cadarn yn eu datblygiad mathemategol. Ym Mlwyddyn 2, mae ganddynt afael ddeallus ar ffeithiau siâp, rhif a mesur, er enghraifft wrth ddefnyddio unedau safonol i fesur cyfaint hylifau. Ar frig yr ysgol, mae gan y rhan fwyaf o ddisgyblion ddealltwriaeth sicr o gysyniadau mathemategol. Maent yn cymhwyso eu medrau rhifedd yn effeithiol ar draws y

cwricwlwm, er enghraifft wrth greu a dadansoddi graffiau hinsawdd Cymru gydag Awstralia.

Mae medrau technoleg gwybodaeth a chyfathrebu y rhan fwyaf o ddisgyblion yn datblygu'n dda. Mae'r disgyblion ieuengaf yn cyfuno eu medrau'n llwyddiannus, er enghraifft wrth ddefnyddio cyfrifiadur llechen i greu animeiddiad o stori'r Pasg. Mae'r disgyblion hynaf yn adeiladu'n gadarn ar y sylfaen hon trwy greu a golygu fideo fel rhan o'u prosiect 'o'r pridd i'r plât'.

Ar draws yr ysgol, mae medrau datrys problemau a chreadigol y rhan fwyaf o ddisgyblion yn datblygu'n addas. Mae disgyblion ieuengaf yr ysgol yn dechrau rhagfynegi ac arbrofi i ddarganfod pa ffrwythau sy'n arnofio a suddo gyda pheth cywirdeb. Ym Mlwyddyn 2, mae'r disgyblion yn cynllunio a chreu modelau o Ynys Môn yn fedrus gan ddefnyddio pren a hoelion i wneud amlinelliad o'r ynys, fel rhan o brosiect mentergarwch. Ar frig yr ysgol, mae disgyblion yn llwyddo i ddefnyddio'u medrau rhifedd yn briodol i ddatrys amrywiaeth cyfyng o heriau.

Mae medrau corfforol y rhan fwyaf o ddisgyblion yn datblygu'n gadarn trwy amrywiaeth o brofiadau a gweithgareddau buddiol. Mae disgyblion ieuengaf yr ysgol yn datblygu eu medrau mudol man yn llwyddiannus, er enghraifft wrth ddefnyddio offer celf amrywiol i greu swigod o amryw siapiau. Yn ogystal, mae disgyblion hŷn yr ysgol yn datblygu eu medrau corfforol yn gadarn drwy gymryd rhan mewn amryw weithgareddau chwaraeon neu fel rhan o'u themâu, er enghraifft wrth ddysgu dawns werin fel rhan o'u hwythnos 'Cymru Cŵl'.

Lles ac agweddau at ddysgu

Un o nodweddion cryfaf yr ysgol yw'r awyrgylch gartrefol sy'n bodoli a'r ffordd garedig ac addfwyn mae llawer o'r disgyblion hŷn yn gofalu am eu cyfoedion iau. Mae hyn yn cyfrannu'n gadarn at natur gynhwysol ac ethos gofalgar yr ysgol. Mae bron pob disgybl yn ymddwyn yn dda tu fewn a thu allan i'r ystafell ddosbarth. Maent yn gwrtais a meddylgar ac yn dangos parch a gofal tuag at eu cyfoedion ac ymwelwyr. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn mwynhau'r ysgol ac yn ei disgrifio fel lle hapus a chyfeillgar, gan roi statws a bri i'r rheolau aur sydd ganddynt ar waith. Mae bron pob disgybl yn dangos balchder wrth siarad am eu hysgol a'u cymuned ac yn mwynhau dysgu am yr ardal leol, er enghraifft wrth greu stori ddychmygol gan ddefnyddio lluniau chwedlau o'r pentref fel sbardun a chreu map meddwl o'u hoff le yng Nghemaes.

Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn dangos ymagweddau cadarnhaol at eu dysgu. Maent yn dangos diddordeb yn eu gwaith, yn canolbwyntio am gyfnodau estynedig ac yn barod i ddyfalbarhau er mwyn llwyddo. Yn ogystal, mae'r disgyblion ieuengaf yn ymgymryd â'r gweithgareddau yn yr ardaloedd dysgu a chwarae yn annibynnol, gan ymarfer a datblygu eu medrau yn llwyddiannus. Er enghraifft, wrth ymarfer eu medrau mudol mân a'u Cymraeg yn y gegin fwd, wrth iddynt greu powlen o fwyd gan ddefnyddio gwahanol lysiau a ffrwythau.

Mae gan y rhan fwyaf o ddisgyblion ddealltwriaeth gadarn o bwysigrwydd bwyta ac yfed yn iach a gwneud ymarfer corff yn rheolaidd. Maent yn ymfalchïo yn y cyfleoedd a gânt i wella'u ffitrwydd o fewn y gwersi a sesiynau chwaraeon eraill. Yn ogystal, mae disgyblion yn manteisio ar gyfleoedd buddiol i dyfu, gwerthu a choginio llysiau

eu hunain ac mae thema'r cyfnod sylfaen yn frith o gyfleoedd i drafod a blasu bwydydd iach.

Mae bron pob un o'r disgyblion yn teimlo'n ddiogel yn yr ysgol ac yn gwybod at bwy i droi am gyngor petai rhywbeth yn eu poeni. Mae gan y rhan fwyaf ymwybyddiaeth gadarn o sut i gadw'n ddiogel ar lein a gwyddant am bwysigrwydd diogelu eu cyfrineiriau.

Mae aelodau'r cyngor ysgol yn falch o'u rôl ac yn cymryd eu dyletswyddau o ddifri. Maent yn hapus bod oedolion yn yr ysgol gwranddo ar eu barn. Fodd bynnag, nid yw rôl y cyngor wedi datblygu'n llawn yn dilyn cyfnod y pandemig ac nid ydynt yn cael dylanwad amlwg ar fywyd a gwaith yr ysgol.

Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn manteisio'n llawn ar gyfleoedd addas i awgrymu beth yr hoffent ei ddysgu o fewn thema'r dosbarth ac yn cynnig eu trywyddau dysgu eu hunain, lle bo'n briodol. Mae'r disgyblion ieuengaf yn cynnig cwestiynau ymholi ar ddechrau thema ac mae'r disgyblion hynaf yn dechrau cynnig syniadau am yr hyn yr hoffent ddysgu o fewn yr ardaloedd dysgu. Mae hyn yn cyfrannu'n dda at eu hagwedd at fywyd a gwaith yr ysgol ac mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn dangos brwdfrydedd a pherchnogaeth dros eu dysgu eu hunain.

Mae mwyafrif y disgyblion yn gwerthfawrogi ac yn ymateb i adborth gan oedolion a'u cyfoedion ar lafar yn briodol. Yn gyffredinol, mae disgyblion yn trafod gwaith ei gilydd yn addas gan gyfeirio at y meini prawf llwyddiant yn briodol. Fodd bynnag, prin yw'r dystiolaeth o'r dysgwyr yn symud y dysgu yn ei flaen drwy ymateb i sylwadau'r athro a chywiro eu gwaith.

Oherwydd pandemig y coronafeirws, ni fydd arolygwyr yn adrodd ar gyfraddau presenoldeb disgyblion yn ystod y blynyddoedd academaidd 2020-2021 a 2021-2022. Fodd bynnag, bydd arolygwyr yn ystyried darpariaeth yr ysgol ar gyfer monitro a gwella presenoldeb fel rhan o faes arolygu 4 (gofal, cymorth ac arweiniad.)

Addysgu a phrofiadau dysgu

Mae gan staff berthynas waith effeithiol â'r disgyblion, sy'n meithrin awyrgylch cefnogol a chynhwysol. Maent yn defnyddio technegau holi amrywiol yn gadarn er mwyn gwirio dealltwriaeth y disgyblion. Mae'r holl staff yn annog y disgyblion i gydweithio'n effeithiol â'i gilydd i gwblhau tasgau a datrys problemau, er enghraifft wrth i ddisgyblion ar frig yr ysgol greu pontydd fel rhan o stori Bendigeidfran. Maent yn gosod amcanion dysgu clir ac yn defnyddio ystod o adnoddau buddiol i ennyn diddordeb disgyblion, yn enwedig drwy wneud defnydd pwrpasol o ardaloedd dysgu a chwarae allanol.

Ar draws yr ysgol, mae'r athrawon yn cynllunio profiadau i ddiwallu anghenion y disgyblion yn briodol. Er eu bod yn olrhain cynnydd disgyblion yn rheolaidd, prin yw'r defnydd o'r wybodaeth hon i adnabod camau nesaf yn eu dysgu. O ganlyniad, nid yw athrawon bob amser yn teilwra'r profiadau yn ddigon effeithiol er mwyn herio pob disgybl i wneud y cynnydd gorau a datblygu eu dysgu'n llawn.

Mae'r athrawon a chymorthyddion yn modelu'r Gymraeg yn effeithiol ac yn manteisio ar gyfleoedd buddiol i gyfoethogi iaith y disgyblion, er enghraifft trwy ganu rhigymau,

hwiangerddi a chaneuon cyfarwydd. Er hyn, nid yw disgwyliadau staff o ddefnydd y disgyblion o'r Gymraeg ym mhob agwedd o fywyd yr ysgol yn ddigon cyson. O ganlyniad, nid yw disgyblion yn ymdrechu bob tro i ymateb neu gyfathrebu trwy'r Gymraeg, yn enwedig y rhai ieuengaf.

Nid yw'r ysgol yn cynllunio'n ddigon effeithiol ar gyfer datblygu medrau'r disgyblion yn gynyddol ar draws yr ysgol. O ganlyniad, nid yw'r cynlluniau presennol yn sicrhau cysondeb na dilyniant o flwyddyn i flwyddyn ac nid yw profiadau dysgu bob tro'n darparu cyfleoedd cyson i ddisgyblion gymhwyso'u medrau yn ddigonol. Er hyn, mae'r athrawon yn paratoi profiadau dysgu sy'n darparu cyfleoedd priodol i ddisgyblion ddatblygu elfennau o lythrennedd, rhifedd a chymhwysedd digidol yn addas ar draws y cwricwlwm. Er enghraifft, wrth i ddisgyblion hynaf yr ysgol ddwyn i gof hanes trychineb llong y 'Royal Charter' a defnyddio'r wybodaeth i fapio'r fordaith. Mae disgyblion ieuengaf yr ysgol yn cael cyfleoedd buddiol i gymhwyso medrau'n annibynnol o fewn yr ardaloedd dysgu a chwarae. Mae gan ddisgyblion fynediad cyson i'r ardaloedd allanol ac maent yn elwa'n fawr o weithgareddau diddorol y tu mewn a thu allan i'r dosbarth. Enghraifft dda o hyn yw'r cyfle i ddisgyblion greu llyisiau yn yr ardal hydrin a pherfformio fel cymeriad allan o lyfr 'Swpertaten'.

Mae'r ysgol wedi cychwyn arbrofi wrth baratoi ar gyfer y Cwricwlwm i Gymru wrth edrych ar y datganiadau o'r hyn sy'n bwysig a thrwy gychwyn ymgyfarwyddo â'r camau cynnydd.

Gofal, cymorth ac arweiniad

Mae'r holl staff yn cydweithio'n llwyddiannus i greu ethos hapus, gofalgar a chynhwysol yn yr ysgol. Maent yn hyrwyddo datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol disgyblion yn effeithiol. Mae cyfnodau cyd-addoli gwerthfawr yn sicrhau cyfleoedd i ddisgyblion ystyried safbwyntiau eraill, yn ogystal â rhoi cyfle iddynt fyfyrion ar sut y gellir edrych ar ôl ei gilydd. Mae'r ysgol yn datblygu gallu disgyblion i fyfyrion ar foesau crefyddol ac ar eu credoau a'u gwerthoedd eu hunain yn llwyddiannus. Er enghraifft, maent yn cael cyfle i astudio amrywiaeth eang o grefyddau megis Hindŵaeth ac Iddewiaeth a chydweithio ar weithgareddau hynod ddiddorol fel creu lamp Diva a phatrymau Rangoli a Mendi.

Mae'r ysgol yn meithrin gwerthoedd cytûn fel gonestrwydd, tegwch a chyfiawnder yn arbennig o dda ymhlith y disgyblion. Caiff hyn ei amlygu yn agwedd ac ymddygiad cadarnhaol y disgyblion o amgylch yr ysgol. Mae'r disgyblion yn cael eu hannog o oedran cynnar i ddweud wrth oedolyn dibynadwy os ydynt yn poeni neu'n pryderu am rywbeth. Mae'r posteri pwrpasol sy'n cael eu harddangos o gwmpas yr ysgol ynghyd â gwersi tymhorol gan swyddog cyswllt heddlu yn cefnogi hyn yn dda. Yn ogystal, drwy gyfnod y pandemig, mae'r ysgol wedi parhau i weithio gydag asiantaethau allanol er mwyn cynnal a chefnogi lles a diogelwch disgyblion yn llwyddiannus.

Cynhelir gweithgareddau ysgol-gyfan pwrpasol er mwyn hybu'r Gymraeg a Chymreictod ac ennyn balchder y disgyblion yn eu diwylliant, a'u hetifeddiaeth, er enghraifft trwy ddathlu Dydd Gŵyl Dewi drwy gymryd rhan yn y parêd dalgylchol. Mae data'r Siarter Iaith yn amlygu bod y rhan fwyaf o ddisgyblion yn falch eu bod yn siarad Cymraeg, ond er hyn, anghyson yw'r defnydd o'r iaith gan ddisgyblion ar draws yr ysgol.

Mae trefniadau priodol i hyrwyddo bwyta ac yfed yn iach, yn ogystal â chadw'n heini. Mae hyn yn cael effaith gadarnhaol ar ddealltwriaeth disgyblion o faterion sy'n ymwneud â'u hiechyd a'u lles. Mae'r disgyblion yn cael ffrwyth a llefrith yn ddyddiol ac mae'r disgyblion ieuengaf yn ymchwilio i fwydydd iach. Mae'r ysgol hefyd yn cynnig cyfleoedd buddiol i annog disgyblion i gymryd rhan mewn chwaraeon a hamdden, er enghraifft drwy sesiynau chwaraeon wythnosol gan yr Urdd.

Mae gan yr ysgol weithdrefnau cadarn ar gyfer disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol. Mae cynlluniau datblygu unigol a phroffiliau un tudalen y disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol yn cynnwys targedau clir a phwrpasol sy'n cyfateb i anghenion y disgyblion.. Mae'r staff yn monitro ac olrhain cynnydd disgyblion ag anghenion addysgol ychwanegol yn briodol. Mae'r wybodaeth hon yn eu galluogi i ddarparu ymyraethau addas i ddiwallu anghenion unigolion. Mae'r ysgol yn cydweithio'n effeithiol â nifer o asiantaethau arbenigol fel tîm Anghenion Dysgu Ychwanegol Penodol yr awdurdod lleol, er mwyn darparu cymorth ac arweiniad gwerthfawr i ddisgyblion a'u rhieni.

Mae'r staff wedi llwyddo i ddarparu cymorth emosiynol pwrpasol ar gyfer y disgyblion drwy gydol y pandemig. Yn ogystal, maent yn gwneud defnydd rheolaidd o'r ystafell bwrpasol, 'y nyth', sydd ar gael ar gyfer cynnal grwpiau ymyrraeth ac i hyrwyddo lles staff. Maent hefyd yn gwneud defnydd effeithiol o ystod o strategaethau a darpariaeth bwrpasol i gefnogi lles disgyblion, gan gynnwys defnyddio coeden teimladau i drafod eu teimladau wrth iddynt gyrraedd yn y bore.

Mae cyfathrebu priodol gyda'r rhieni, a darperir cyfleoedd tymhorol i athrawon rannu gwybodaeth â nhw drwy gyfarfodydd ac adroddiadau. Mae'r staff yn dda iawn am ymateb i unrhyw bryderon yn syth.

Mae gan yr ysgol ddiwylliant cryf o ddiogelu gyda'r holl staff yn ymgymryd â hyfforddiant pwrpasol a thrafodaethau staff rheolaidd. Mae trefniadau'r ysgol i gadw disgyblion yn ddiogel yn bodloni gofynion ac nid ydynt yn peri pryder.

Arweinyddiaeth a rheolaeth

Mae'r pennaeth wedi sefydlu diwylliant cefnogol sy'n annog staff i ymgymryd â chyfleoedd buddiol i ddatblygu eu dealltwriaeth a'u medrau. Mae ei harweinyddiaeth yn cyfrannu'n werthfawr at sefydlu ethos tîm cryf ac ymdeimlad o berthyn ymysg y staff. Mae hyn yn sicrhau bod bron pob un yn angerddol dros yr ysgol a'i chymuned. Mae trefniadau cadarn ar gyfer rheoli perfformiad staff, sy'n sicrhau bod eu hanghenion a'r ysgol gyfan yn cael sylw priodol wrth gynllunio eu datblygiad personol. Enghraifft dda o hyn yw'r hyfforddiant pwrpasol maent wedi ei gael yn ystod pandemig, yn cynnwys cyrsiau ar sut i gefnogi lles disgyblion yn ystod y cyfnod anodd hwn. O ganlyniad, mae'r staff wedi cydweithio'n llwyddiannus â'i gilydd dros gyfnodau clo y pandemig i gefnogi disgyblion a'u teuluoedd trwy ddarparu profiadau dysgu ar-lein a chefnogaeth bellach yn ôl yr angen.

Mae'r pennaeth wedi cydweithio ag ystod o randdeiliaid i greu gweledigaeth bwrpasol sy'n adlewyrchu egwyddorion a thaith yr ysgol tuag at y dyfodol. Er yn ddyddiau cynnar o ran y paratodau ar gyfer Cwricwlwm i Gymru, mae arweinwyr a staff yr ysgol yn llwyddo i wireddu elfen allweddol o'r weledigaeth, sef sicrhau amgylchedd ble mae disgyblion yn hapus ac yn dysgu. Mae athrawon mwyaf profiadol yr ysgol

wedi ymgymryd â hyfforddiant pwrpasol er mwyn datblygu eu medrau arweinyddiaeth. Mae hyn yn cael effaith bositif ar elfennau pwysig o'r ddarpariaeth, fel cryfhau'r ddarpariaeth ar gyfer disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol. Yn gyffredinol, mae rolau a chyfrifoldebau'r staff yn glir er nid yw hyn bob tro'n dylanwadu'n ddigon cryf ar waith a chyfeiriad strategol yr ysgol.

Mae aelodau'r corff llywodraethol yn cyflawni eu dyletswyddau statudol yn briodol ac yn dangos ymwybyddiaeth addas o gryfderau'r ysgol a'r hyn sydd angen ei wella. Er enghraifft, maent wedi cydweithio'n dda â'r pennaeth a'r awdurdod lleol i ad-drefnu strwythur staffio'r ysgol i atal gorwariant yn y cyllid blynyddol. Mae'r corff llywodraethol hefyd yn sicrhau bod gan yr ysgol drefniadau priodol i hyrwyddo bwyta ac yfed yn iach. Maent yn derbyn adroddiadau tymhorol gan y pennaeth sy'n amlygu bywyd a gwaith yr ysgol yn addas. Er hyn, mae cyfyngiadau yn ystod cyfnod y pandemig wedi atal aelodau'r corff rhag gweithredu'n llawn yn eu rôl fel cyfeillion beirniadol ac i herio penderfyniadau yn ddigon cadarn.

Nid yw trefniadau hunanwerthuso a chynllunio ar gyfer gwella'r ysgol yn ddigon effeithiol er mwyn mynd i'r afael â meysydd pwysig. Er bod arweinwyr wedi adnabod a gwella elfennau o'r ddarpariaeth fel medrau darllen disgyblion ac ardaloedd dysgu a chwarae ar waelod yr ysgol, nid ydynt bob tro'n gwerthuso ansawdd y ddarpariaeth a safonau yn ddigon manwl. Mae'r cynllun gwella ysgol diweddar yn cynnwys ystod addas o flaenoriaethau, er nid yw'r camau gweithredu bob tro'n ddigon miniog nac yn canolbwyntio'n ddigonol ar wella medrau disgyblion. Yn ogystal, nid yw adroddiadau monitro cynnydd yn erbyn y blaenoriaethau yn ddigon arfarnol nac yn amlygu'r camau nesaf yn ddigon clir. O ganlyniad, nid oes gan arweinwyr ddealltwriaeth ddigon cadarn o sefyllfa gyfredol yr ysgol o'r hyn sydd yn dda a beth sydd angen ei wella.

Sail dystiolaeth yr adroddiad

Cyn yr arolygiad, bu arolygwyr:

- yn dadansoddi deilliannau o'r holiadur i rieni a holiadur i ddisgyblion, ac ystyried barn athrawon, staff a'r corff llywodraethol/aelodau'r pwyllgor rheoli' trwy eu hymatebion i'w holiadur

Yn ystod yr arolygiad, bu arolygwyr:

- yn cynnal cyfarfod â rhieni i glywed eu barn am yr ysgol a'i heffeithiolrwydd
- yn cyfarfod â'r pennaeth, y llywodraethwyr, uwch arweinwyr ac arweinwyr canol ac athrawon unigol i werthuso effaith gwaith yr ysgol
- yn cyfarfod â disgyblion i drafod eu gwaith, gwranddo arnynt yn darllen a chael eu barn am agweddau amrywiol ar eu hysgol
- yn cyfarfod â grwpiau o ddisgyblion mewn rolau arwain, fel cynrychiolwyr y cyngor ysgol a'r pwyllgor eco
- yn ymweld â sampl eang o ddosbarthiadau, gan gynnwys grwpiau cymorth dysgu, a'r ganolfan adnoddau arbenigol (lle y bo'n briodol), ac yn ymgymryd ag amrywiaeth o deithiau dysgu i arsylwi disgyblion yn dysgu ac i weld staff yn addysgu mewn amrywiaeth o leoliadau, gan gynnwys ystafelloedd dosbarth, grwpiau cymorth (lle y bo'n briodol), ac mewn ardaloedd awyr agored
- yn ymweld â'r ganolfan adnoddau arbenigol yn yr ysgol i weld dysgu'r disgyblion (lle y bo'n briodol)
- yn arsylwi ac yn siarad â disgyblion amser cinio ac amser egwyl, ac mewn sampl o glybiau ar ôl ysgol
- yn mynychu gwasanaethau ac addoli dyddiol ar y cyd
- yn edrych yn fanwl ar brosesau hunanwerthuso'r ysgol
- yn ystyried cynllun gwella'r ysgol ac yn edrych ar dystiolaeth i ddangos pa mor dda roedd yr ysgol wedi bwrw ymlaen â gwelliannau a gynlluniwyd
- yn craffu ar amrywiaeth o ddogfennau'r ysgol, gan gynnwys gwybodaeth am asesu a chynnydd disgyblion, cofnodion cyfarfodydd staff a'r corff llywodraethol, gwybodaeth am les disgyblion, gan gynnwys diogelu disgyblion, a chofnodion hyfforddiant a datblygiad proffesiynol staff

Ar ôl yr arolygiad ar y safle a chyn cyhoeddi'r adroddiad, fe wnaeth Estyn:

- adolygu canfyddiadau'r arolygiad ochr yn ochr â'r dystiolaeth ategol gan y tîm arolygu er mwyn dilysu, safoni a sicrhau ansawdd yr arolygiad

Copïau o'r adroddiad

Mae copïau o'r adroddiad hwn ar gael gan yr ysgol ac ar wefan Estyn (www.estyn.llyw.cymru)

Lluniwyd yr adroddiad hwn yn unol ag Adran 28 Deddf Addysg 2005.

Cymerwyd pob rhagofal posibl i sicrhau bod y wybodaeth yn y ddogfen hon yn gywir adeg ei chyhoeddi. Dylid cyfeirio unrhyw ymholiadau neu sylwadau ynglŷn â'r ddogfen hon/cyhoeddiad hwn at:

Yr Adran Gyhoeddiadau

Estyn

Llys Angor, Heol Keen

Caerdydd

CF24 5JW neu drwy anfon e-bost at: cyhoeddiadau@estyn.llyw.cymru

Mae'r cyhoeddiad hwn a chyhoeddiadau eraill gan Estyn ar gael ar ein gwefan:

www.estyn.llyw.cymru: [Estyn](http://www.estyn.llyw.cymru)

© Hawlfraint y Goron 2022: Gellir aildefnyddio'r adroddiad hwn yn ddi-dâl mewn unrhyw fformat neu gyfrwng ar yr amod y caiff ei aildefnyddio'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint y Goron a rhaid nodi teitl yr adroddiad penodol.

Dyddiad cyhoeddi: 07/07/2022